

ТОГТВОРТОЙ БИЧИЛ УУРХАЙ ТӨСӨЛ

БАРИМТ МЭДЭЭЛЭЛ

Төслийн нэр:

Тогтвортой бичил уурхай төсөл

Хугацаа:

2015 – 2018

Төсөв:

ШХА: 6,000,000 шв. франк

Засгийн газар - 1,040,000 шв. франк

Зорилтот бүлэг:

Бичил уурхайчид

Зорилтот бүс нутаг:

Бичил уурхайн мэдлэгийн төвөөр дамжуулан Монгол Улсын (үндэсний хэмжээнд) болон олон улсын хамтрагч байгууллагуудтай хамтран ажиллана.

Бичил уурхайн салбар нь орон нутгийн иргэд амьжиргаагаа залгуулахад чухал ач холбогдолтой бөгөөд энэ салбарт хэрэгжиж буй Тогтвортой бичил уурхай төслийн (ТБУТ) үр шимийг бичил уурхай эрхэлж буй 60 гаруй мянган иргэд болон тэдний гэр бүлийнхэн хүртэж байна. ТБУТ нь (I) бичил уурхайд хүний эрхэд суурилсан хандлагыг төлөвшүүлэх, (II) алтны нийлүүлэлтийн сүлжээг албажуулахад дэмжлэг үзүүлэх, (III) бичил уурхайн олон улсын мэдлэгийн төв байгуулахад анхаарч байна.

Бичил уурхайг албажуулснаар бичил уурхайчдын амьжиргаанд эерэг өөрчлөлт гарав.

ҮНДЭСЛЭЛ

Бичил уурхайн үйл ажиллагаа Монгол Улсад эдийн засгийн шилжилтийн үе болон удаа дараалан тохиолдсон ган, зудын үр дагавраар бий болсон ажилгүйдэл, ядуурлаас улбаалан 20 гаруй жилийн өмнөөс бий болжээ. Гол төлөв хөдөө орон нутгийн орлого багатай иргэд алт, нүүрс, жонш зэрэг ашигт малтмал олборлож амьжиргаагаа залгуулах хэрэгсэл болгосоор ирсэн байна. Хэдийгээр энэ салбарын хөгжилд тодорхой ахиц гарч

байгаа боловч тэгш бус байдал, нийгмийн ялгаварлан гадуурхалт, хүний эрхийн зөрчилтэй холбоотой асуудлууд байсаар байна. ТБУТ-ийн дэмжлэг, нөлөөллийн үйл ажиллагааны үр дүнд 2010 оны долдугаар сард Бичил уурхайн эрх зүйн орчин бий болсноор Монгол Улсад Бичил уурхайн салбарыг албан ёсоор хүлээн зөвшөөрсөн гэж үздэг. Үүнээс хойш олон мянган бичил уурхайчид зохион байгуулалтад орж, албан ёсоор бичил уурхай эрхэлж байна.

ШХА-ийн зорилго:

Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн эрх тэгш, тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулахыг зорино.

ЗОРИЛГО

Эдийн засгийн хувьд тогтвортой, байгаль орчны хариуцлагатай, хүний эрхэд суурилсан Монгол Улсын бичил уурхайн салбар нь бичил уурхайн талаарх олон улсын туршлагаас суралцах, үр шимийг хүртэхийн зэрэгцээ өөрөө хувь нэмэр оруулна.

ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХҮЛЭЭГДЭЖ БҮЙ ҮР ДҮН:

ТБУТ нь өөр хоорондоо уялдаа бүхий гурван бүрэлдэхүүн хэсэгтэй. Үүнд:

- **Хүний эрхэд суурилсан бичил уурхайн бодлого ба бичил уурхайчдыг дэмжих үйл ажиллагаа:** Бичил уурхайчдын эрхийг хүндэтгэх, хамгаалах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой төрийн чадавхыг бэхжүүлэх, бичил уурхайчид эрхээ шаарддаг, нийгэм болон байгаль орчны хувьд хариуцлагатай үйл ажиллагаа явуулдаг болох зэргээр Хүний эрхэд суурилсан хандлагыг Монгол Улсын бичил уурхайн бүх үйл ажиллагаанд тусгана.
- **Нийлүүлэлтийн албан ёсны сүлжээнд оролцоог талуудын эдийн засгийн чадавхыг бэхжүүлэх:** Нийлүүлэлтийн сүлжээг албажуулахад бичил уурхайгаар олборлосон ашигт малтмалаас орон нутгийн, бүсийн болон үндэсний хэмжээнд эдийн засгийг бэхжүүлэх, амьжиргааны түвшинг сайжруулахад оруулдаг хувь нэмэр мэдэгдэхүйцээр нэмэгдсэн байна.
- **Мэдлэг хуваалцах ба Бичил уурхайн талаар дэлхийн хэмжээний бодлогын хэлэлцүүлэг:** Монгол Улсын бичил уурхайтай холбоотой өөрсдийн бий болгосон болон олон улсын сайн туршлагад хувь нэмэр оруулах, түүнээс суралцах, нэвтрүүлэх; Монгол Улсын хүрсэн амжилтыг үндэсний болон олон улсын хэмжээнд бататгах; Монгол Улс болон ШХА нь Бичил уурхайн салбарт олон улсын түвшинд манлайлагч байна.

Монголын бичил уурхайчдын байгууллагын үйл ажиллагаа олон улсын алт олборлох стандартад нийцэв.

ХҮРСЭН ҮР ДҮН

Төсөл хэрэгжиж эхэлснээр Бичил уурхайн салбарт олон дэвшил гарсан бөгөөд түүнээс дурдвал:

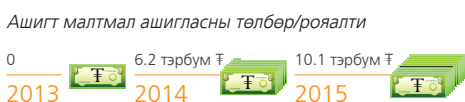
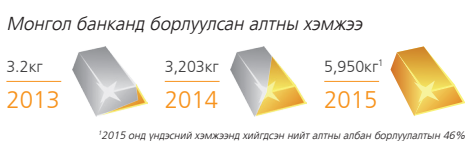
- Бичил уурхайн эрх зүйн орчин бий болж, Эрдэс баялгийн талаар төрөөс баримтлах бодлогод Бичил уурхайн асуудал тусгагдсан;
- Бичил уурхайг албажуулснаар төрөөс бичил уурхайчдад үзүүлэх үйлчилгээ сайжирсан;
- Бичил уурхайчдын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалд хамрагдалт нэмэгдсэн;

Бичил уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй олон улсын байгууллагын төлөөллүүд мөнгөн усгүй технологиор хүдэр боловсруулах цехтэй танилцав.

- Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны нөхцөл байдал сайжирч, осол аваарын тоо буурсан;
- Эрдэнэсийн санд тушаасан алтны хэмжээ үлэмж нэмэгдсэнээр Ашигт малтмал ашигласны төлбөрөөс хуримтлагдсан орлого эрс нэмэгдсэн;
- Бичил уурхайчид зохион байгуулалтад орсноор орон нутгийн удирдлага болон уул уурхайн компаниуд бичил уурхайчдын хамтын ажиллагаа сайжирсан;
- Ази тивд анх удаа Монгол Улсын бичил уурхайчдын байгууллага Шударга олборлолтын гэрчилгээ авсан;
- Мөнгөн усгүй, байгаль орчинд ээлтэй, эрүүл мэндэд хоргүй хүдэр боловсруулах технологи нэвтрүүлсний үр дүнд улсын хэмжээнд хоёр цех албан ёсоор үйл ажиллагаа эрхэлж байна;
- Хүний эрхийн мэдлэг, мэдээллийг түгээн дэлгэрүүлснээр бичил уурхайчид өөрсдийн эрхийг хамгаалах чадвартай болсон байна.

ИНФОГРАФИК: 2013-2015 ОНУУДЫН ХАРЬЦУУЛСАН ТОО БАРИМТ

Хамтран хэрэгжүүлэгч түншүүд:

- Уул уурхайн яам
- Хөдөлмөрийн яам
- Эрүүл мэнд, спортын яам
- Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын яам
- Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын яам
- Хүний эрхийн үндэсний комисс
- Монгол банк
- Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
- Онцгой байдлын ерөнхий газрын харьяа Уул уурхайн аврах анги
- Стандартчилал, хэмжилзүйн газрын Сорьцын хяналтын газар
- Ашигт малтмалын газар
- Нутгийн захиргааны болон өөрөө удирдах байгууллага
- Монголын бичил уурхайн нэгдсэн дээвэр холбоо
- Бичил уурхайн ТББ-ууд болон нөхөрлөлүүд

Холбоо барих: Тогтвортой бичил уурхай төсөл

Монгол улс, Улаанбаатар хот
Олимпийн гудамж 12, 1-р хороо
Скай Плаза Бизнес төв

Утас: +976 11328848,
Факс: +976 11322415
И-мэйл: ulaanbaatar@sam.mn
Вэб хуудас: www.sam.mn

Монгол дахь Швейцарийн ЭСЯ-ны Хамтын ажиллагааны газар

Скай Плаза Бизнес төв,
Олимпийн гудамж 12,
Сүхбаатар дүүрэг, 1 дүгээр хороо,
Улаанбаатар хот

Ш/Х 37, Улаанбаатар 14210,
Монгол улс

Утас: +976 11 331 422
Факс: +976 11 331 420
И-мэйл: ulaanbaatar@eda.admin.ch
Вэб хуудас: www.swiss-cooperation.admin.ch/mongolia